

Войтко Т., Мисан І.

Верхнє Висоцьке – це гірське село, розташоване на березі річки Стрий. Храм Різдва Пресвятої Богородиці є найстаршою культурною спорудою Турківщини. Розташований у давньому торговому шляху «Руська путь». Історія цього шляху сягає доби неоліту, тобто понад 200 років до Христа. Стверджують, що саме цим шляхом прийшло в Галичину християнство на межі VIII-IX століть. Дата будівництва храму невідома. Перші згадки сягають 1507 р., проте храм збудовано значно раніше.

Спершу на його місці стояла давня мурована каплиця, котру спорудили монахи. Вона поєднувала в собі релігійні та оборонні функції. Про це свідчать грубі, муровані з річкового каменю високі стіни, завтовшки 1-2 м, та маленькі високо вмонтовані віконечка. Згодом добудовано наву і бабинець. Саме тоді храм набув традиційної тридільної бойківської форми, в основі якої – хрест. Ризниця та захристія тут відсутні. Після добудови храм зберіг своє культове та оборонне значення.

Проте храм недовго задовольняв потреби села. 1800 року добудовано притвор, котрий мав на меті продовжити бабинець і тим збільшити кількість вільного простору у храмі. Про це свідчить наявність двох хорів – перші було вмонтовано над бабинцем вздовж нього. У добудованому притворі також було споруджено невеликі хори. Старі, натомість, залишились на своєму місці і є там до сьогодні. Цього ж року здійснено реставрацію цієї культурної пам'ятки: розібрано дзвіницю над бабинцем і зроблено суцільний, двосхилий, наметовий дах над притвором, бабинцем і навою. Вівтарна частина залишилася у своєму первісному вигляді. Дах був вкритий «гостям» (дерев'яна покрівля), яке згодом було замінене на цинкову бляху. У храмі зберігся чотирирусний різьблений позолочений іконостас XVIII ст., виконаний у стилі українського бароко. Однак сам вівтар датований 1770 роком. Упродовж 1933-1939 років парохами у селі були отці Грабець Саламон та Тимотей Марко. 1937 р. проведено повторний ремонт та оновлення храму. Коли розпочалася Друга світова війна, храм було замкнено. В той час у селі було відчинено храм православної громади. В часи підпілля (1961-1990 роки), храм знову було замкнено. З 1991 р. храм функціонує як парохія Української Греко-Католицької Церкви. Цього ж року утворено Верхньовисоцький деканат. В роки відродження нашої Церкви парохом даної парохії був о. Іван Куцик. Його наступниками – отці Сергій Ільницький, Микола Калитчак, Микола Крецул та теперішній настоятель храму о. Ярослав Паруна.

Побутує легенда про каплицю та джерело, які знаходяться неподалік храму. Усна історія стверджує, що близько 300 років тому проходила цими краями жінка з донькою. Донька була сліпа і весь час плакала. Це засмучувало матір. Підійшовши до джерела, вони вирішили відпочити. Напилися свіжої води, а матір ще й обмила обличчя доньці. Через деякий час дівчина почала прозрівати. Мати здивувалась і, про всяк випадок, ще раз обмила її обличчя. Донька стала бачити ще краще. Так вони промивали очі певний час, аж поки дівчина повністю не прозріла. На radoщах мати з донькою збудували маленьку капличку, котра простояла до кінця XIX ст. У перші роки XX ст. повернувся з США односельчанин – п. Ярослав Шукость. Він, побачивши розвалену капличку, вирішив

поставити нову, муровану. Вона простояла до 90-х років, і час зруйнував її. Тоді церковна громада вирішила знову будувати нову. Кошти на її спорудження виділило місцеве селянське господарство, головою котрого був п. Мирон Мачківський. Будівництво здійснила бригада під керівництвом п. Олега Шипіди. Організаційну роботу виконав п. Богдан Височанський.

24 вересня 1994 р. було освячено відновлену каплицю біля храму. 1998 року селянське господарство виділило кошти на облаштування інтер'єру каплиці. Праці, пов'язані з цим, виконали майстри з м. Стрия.

Напередодні 2000-ліття християнства, а саме 5 листопада 2000 р., каплицю та джерело вдруге освятив преосвященніший владика Юліян (Вороновський), єпископ Самбірсько-Дрогобицький. Цього ж року до храму було прибудовано «веренду» (веранду).

У селі існував монастир сестер-йосифіток. Монастир знаходився неподалік від старенької церкви Різдва Пресвятої Богородиці. Сестри допомагали отцю-пароху в парохіяльній діяльності: вишивали самі, навчали вишивати і шити жінок села, в захоронці катехизували дітей. Після приходу радянської влади 1939 року у Західній Україні вивезли на Сибір двох монахинь, а в монастирі відкрили школу. Під час німецької окупації монастир відновив свою діяльність. Почала знову діяти дитяча захоронка. Збереглася навіть світлина дітей захоронки разом із сестрою-йосифіткою. Після ліквідації УГКЦ 1946 року монахинь вивезли на Сибір, а у приміщенні монастиря відкрили школу. Церкву закрили, бо знаходилась близько біля школи і притягала школярів. Якийсь час монастирський будинок займали прикордонники. Потім його розібрали, щоб не було і сліду від монахинь-йосифіток. Але Згромадження відродилося і сьогодні розквітає, зокрема на Львівщині.

При храмі існує церковне братство. Головою є п. Василь Цуцик. Члени братства: Микола Надич, Василь Надич, Микола Височанський, Едуард Височанський, Андріан Височанський, Іван Комарницький, Василь Жавко, Іван Лях, Любомир Гуляк. Святі Літургії прикрашає своїм співом церковний хор, а головним дяком є п. Євген Шипіда. У давні часи храми не обліковувались, тому храм увійшов у список галицьких парохій XII-XVI ст., котрий підготувала Львівська духовна академія 1939 року. Біля храму збереглися залишки кам'яного муру XVI століття. Споруда потребує серйозних археологічних досліджень, з метою встановлення дати заснування цього храму.

Редакція часопису щиро дякує о. Ярославу Паруні, декану Верхньовисоцького деканату та настоятелю цього храму за надані історичні джерела, а також п. Роману Гембичу та п. Теодозії Шипіди за усну розповідь.

Войтко Т., Мисан І., Комарницький В. Храм Різдва Пресвятої Богородиці с. Верхнє Висоцьке // Слово № 4 (34), грудень-лютий, 2007-2008, с. 37-38.